

עם נחום ניר-רפאלקס. שופט-חוקר של הסוכנות

„פירצה קוראת לשחיתות“

(המשך מעמוד 7)

שונה, נרמז להם במסדרונות המפלגה. יקב-לו פיצוי בצורת סובסידיה ממשלתית. ה' משכורת עלו — המחיר עמד.

הפוגה ושמה נהגים. כעבור שלושה חודשים שוב קפץ האינדקס. ברוך ויגשטיין, מזכיר ארגון המעמד הבינוני, המרכז גם את האופים, נמנע בין הידיים הלשות. אולם כל עוד התנהלו שיחות הקואליציה הצלחת לרסן את אנשיו: אם לא יכנסו הצ'כ למל"שלה, נתן לאופים להבין, תוכרו מיד השב"תה הנכספת.

אולם הצ'כ לא עזרו: אחרי הצגת הממ"שלה החדשה בפני הכנסת, חזר פרץ בונ"שטיין למשרדו, כאילו לא נשתנה דבר. על שולחנו עוד עמדה תביעת האופים שעתה רדשו פיצוי עבור שתי העלאות שכר הפועל לים. הפעם אי אפשר היה להתעלם מן ה'בקשה. ברצף האחרון באה ההפוגה בצורת נהגי אוטובוס הסתדרותיים סיפוסיים, ש'תבעו אף הם העלאת מחירים. הציע הש"ר: אין כל ספק שדמי הנסיעה יועלו ואז אפשר יהיה גם להעלות את מחירי הלחם, השייכים לצד השני של המיתרס.

האופים החליטו להשאיר את שביבתם ב-תנור לימים מספר — בתנאי שלא תתול עליה נוספת בשכר העבודה.

שחיתות

לפני רדת האכסה

השבוע, אחרי שהממשלה הישנה החדשה נכנסה חזרה לתפקידה, שוב ירד המכסה על קופסת השחיתות, שהחלה מעלה סרחון סמוך בתשעת השבועות של ריב המפלגות. אולם עוד ברצף האחרון הספיק תתון הצ'כ, הבורק לפרסם ידועה שגדרה לתוך הבורק את שלוש שותפותיה לקואליציה. מקור העלילה הפעם: הסוכנות היהודית. אותו מנגנון אי-שר מיליוני הלירות של יהדות הגולה זור-מיו דרך ידיו (ולפעמים גם נובכים לדפנות).

הנאשמים: איש פורגורסיבי, איש מפא"י ואיש הפועל המזרחי. אחד סס מיבשת ליב-שת לצורך מסיבות פרטיות על חשבון ה'סוכנות. מכיון שלא אהב ללכת ברגל. היה רגיל לשלוח אחוריו את מכוניתו הפרטית ב-אניה מנגמל לנמל. השני היה גובה תרומות ללא מתן קבלות מאושרות, הסתפק בספר קבלות פרטי משלו. השלישי בחר כמקום פועלו את גרמניה.

פתגם לאמיני. האיש שכל הקלפים היו גלויים לעיניו בתוקף תפקידו, סרב להכחיש ידיעות אלה כשנשאל במפורש, איש"ר ב"זאת למעשה את אמיתותן. נחום ניר-רפאלקס, איש מפ"ם (פועלי-ציון-שמאל), שהיה ח"כ הכנסת הראשונה ואחרי זה נתמנה לשיפ"ט-חוקר של הסוכנות היהודית במקום יצחק גרינבוים, ישב במעיל-בית תום בבית ה'רמת-גני, עישן את מקטרתו ארוכת-הצוואר, סירב למסור פרטים אישיים עדינים. אולם הוא לא הסתיר את דאגתו (ראה ראיון מ'יחוד).

היתה לו רק נחמה אחת: בים השחיתות שהציק את המדינה, אין הסוכנות בולטת במיוחד. אמר ניר, בן ה'69: „מה זה יועיל להעביר את פקידו הסוכנות לידי הממשלה? הרי העובדות מוכיחות שמעשי השחיתות בקרב הפקידות הממשלתית אינם נופלים ב'שיעורם ממעשי המעילה שבין פקידו ה'סוכנות.

כנהיות ברומא. נהג כרומאים, אמר ה'פתגם הלאטיני. בישראל של תשי"ד אפשר היה לאמר: „בהיותך בשרות ישראל, גנוב בישראלים!“

דת

החומר והרוח

כשם שסולל-בונה לא הסתפק בבניין, הת'עניין גם בצמיגים (חדרה) ומלט (רמלה), כך לא הסתפקה הסתדרות בחבריה החילוניים. עם עליית ההמונים, כשפרשה את כנפיה על באות אלפי עולים, גלתה כי לשורותיה נת'חספו כמה רבבות חברים דתיים. כדי לא להכביד על בני חברים אלה בכיקור בבתי החינוך החילוניים למדי, של זרם העובדים, הקימה הסתדרות בתי חינוך מיוחדים — לפשט הדתי בזרם העובדים.

הנהגת החינוך הממלכתי פגעה במונצו"ליון הסתדרותי-דתי זה, תבעה צעד דתי נו"כף: הקמת ועדה לצרכי דת, שתתמסר ל'הקמת בתי-כנסת, ארגון הרצאות תורניות ו'

בעתונות נתפרסמה השבוע כתבה על מקרה של מעשה שחיתות בקרב פקידו הסוכ'נות. האם תביעת לסטר את ה'אשמים?

לא אני מסרתי לפרסום את העניין, ו' גם כרגע אין ברצוני לשוחח בגידון זה. הייתי רוצה לקבל ממך חוות'דעת עקרונית בשאלת מעשי שחיתות שנתגלו. בני להיכנס לפרטים אישיים.

על כך אני מוכן להשיב לשאלותיך. בתור שופט חוקר, מהו תפ'קידך בסוכנות, ומהן סמכויותיך כלפי המוסד לביקורת?

המוסד לביקורת עורך בדיקות תדירות של חשבונות המחלקות השונות, בדרך למשל, את מצב המלאי במחסנים. לשיפוטו נמסרים רק המקרים בהם נתגלו, לפי דעת המוסד, מקרי מעילה או מקרים של תלונות כלפי התנהגות לא-נכונה של פקיד.

מהו דרכך הגורם היסודי המאפשר ריבוי מקרי מעילה בסוכנות?

הפקידים שנשלחו לחוקר-לארץ, למשל, לא תמיד עמדו תחת ביקורת מספיקה. היו מקרים ששלחיה אלה לא היו נאמנים במידה שתלהום את כובד תפקידם.

האם אין אפשרות טכנית לערוך ביקורת על הכספים העוברים תחת ידי הפקידים? כלומר, האם אין מעשי המעילה נובעים מדיקווי ארגוני גרידא?

ישנם מקומות מרוחקים, שלחיה הסוכנות הוא המנהל היחיד במקום, ואת חשבונות קופתה הוא עצמו שולח אחת לשנה.

מהי מסקנתך ממצב זה?

לאדם האחראי על הקופה, במידה שאינו נאמן, ישנה תמיד אפשרות להונאה. ישנה על כן רק דרך אחת: להשתדל לשלוח לחוקר-לארץ לעמדות מפתח, רק אנשים מוכרים ומהימנים. מהו הנוהג לפיו נשלחים פקידו הסוכנות לחוקר-לארץ?

לפי מפתח מפלגתי. כידוע לך אני חבר מפ"ם, וגם אני, אם תעמוד לפני השאלה במי לבחור, כאשר אצטרך לפקיד, אבחר בחבר המפלגה שלי, במקרה שהוא מתאים לתפקידו. כיוון שאני רוחש אליו יתר אימון ויש עליו גם סיקור מפלגתי. אבל הייתי מתנגד לקבל פקיד אך ורק מפני שהוא איש מפלגתי, מבלי להתחשב בתור הכוונותיו. מאז קום המדינה הורחב מאד מנגנון הסוכנות —

כמה פקידים עבדו בסוכנות בשנת 1947?

קרוב לחמש מאות. במשך שלוש השנים הבאות עלה המספר ל-6000 פקידים. לאחר הפיטורים האחרונים נשארו עדיין כ'4000 פקידים. ענין מייגע יקיר הוא לספר פקידים, לאחר שנה קבלו לעבודה. חבל שבמקרים מסוימים היה הגורם המפלגתי השיקול היחיד לגבי קבלת האיש לעבודה.

נחזור אל הנושא העיקרי: מה הן הצעותיך, לאור הנסיון שרכשת בתפקידך כשופט חוקר, לתיקון המצב הקיים?

הדרך האחת והיחידה היא לשלוח אדם מהימן, שאפשר לבטוח בו, ולא לפי הנהוג כיום, שכל פקיד המקבל את המלצת מרכז מפלגתי נשלח לחוקר-לארץ לתפקידים אחרים.

האם אתה חושב שכל אדם, כאם מרשים לו זאת התנאים האובייקטיביים, עזוד להיכשל?

לדעתי, לא כל אדם. אבל לתנאים האובייקטיביים ישנה כמו כן השפעה מסוימת.

האם אין אפשרות לחקור את שליחי הסוכנות שחזרו ארצה ועשו הון בשנות שהותם בחוקר-לארץ?

הטענה העיקרית שאני שומע בחקירותי היא: חסכתי מכספי

למשל, את מצב המלאי במחסנים. לשיפוטו נמסרים רק המקרים בהם נתגלו, לפי דעת המוסד, מקרי מעילה או מקרים של תלונות כלפי התנהגות לא-נכונה של פקיד.

מהו דרכך הגורם היסודי המאפשר ריבוי מקרי מעילה בסוכנות?

הפקידים שנשלחו לחוקר-לארץ, למשל, לא תמיד עמדו תחת ביקורת מספיקה. היו מקרים ששלחיה אלה לא היו נאמנים במידה שתלהום את כובד תפקידם.

האם אין אפשרות טכנית לערוך ביקורת על הכספים העוברים תחת ידי הפקידים? כלומר, האם אין מעשי המעילה נובעים מדיקווי ארגוני גרידא?

ישנם מקומות מרוחקים, שלחיה הסוכנות הוא המנהל היחיד במקום, ואת חשבונות קופתה הוא עצמו שולח אחת לשנה.

מהי מסקנתך ממצב זה?

לאדם האחראי על הקופה, במידה שאינו נאמן, ישנה תמיד אפשרות להונאה. ישנה על כן רק דרך אחת: להשתדל לשלוח לחוקר-לארץ לעמדות מפתח, רק אנשים מוכרים ומהימנים. מהו הנוהג לפיו נשלחים פקידו הסוכנות לחוקר-לארץ?

לפי מפתח מפלגתי. כידוע לך אני חבר מפ"ם, וגם אני, אם תעמוד לפני השאלה במי לבחור, כאשר אצטרך לפקיד, אבחר בחבר המפלגה שלי, במקרה שהוא מתאים לתפקידו. כיוון שאני רוחש אליו יתר אימון ויש עליו גם סיקור מפלגתי. אבל הייתי מתנגד לקבל פקיד אך ורק מפני שהוא איש מפלגתי, מבלי להתחשב בתור הכוונותיו. מאז קום המדינה הורחב מאד מנגנון הסוכנות —

כמה פקידים עבדו בסוכנות בשנת 1947?

קרוב לחמש מאות. במשך שלוש השנים הבאות עלה המספר ל-6000 פקידים. ענין מייגע יקיר הוא לספר פקידים, לאחר שנה קבלו לעבודה. חבל שבמקרים מסוימים היה הגורם המפלגתי השיקול היחיד לגבי קבלת האיש לעבודה.

נחזור אל הנושא העיקרי: מה הן הצעותיך, לאור הנסיון שרכשת בתפקידך כשופט חוקר, לתיקון המצב הקיים?

הדרך האחת והיחידה היא לשלוח אדם מהימן, שאפשר לבטוח בו, ולא לפי הנהוג כיום, שכל פקיד המקבל את המלצת מרכז מפלגתי נשלח לחוקר-לארץ לתפקידים אחרים.

האם אתה חושב שכל אדם, כאם מרשים לו זאת התנאים האובייקטיביים, עזוד להיכשל?

לדעתי, לא כל אדם. אבל לתנאים האובייקטיביים ישנה כמו כן השפעה מסוימת.

האם אין אפשרות לחקור את שליחי הסוכנות שחזרו ארצה ועשו הון בשנות שהותם בחוקר-לארץ?

הטענה העיקרית שאני שומע בחקירותי היא: חסכתי מכספי

משכורתי ומהוצאות האש"ל. לפעמים ישנה טענה אחרת, כי קיבלו מתנות או ירושה. קשה מבחינה חוקית לחקור טענה כזו.

מהי משכורתו של פקיד ה'סוכנות בחו"ל?

אינני יודע בדיוק, בצרפת, כמדומני, היתה המשכורת 70.000 פרנק לחודש, ותוספת של 40% לאשה ו-20% לילד.

האם אין גבול מוסכם להוצ'אות ייצוג ואש"ל?

הנהלת הסוכנות החליטה על „דיאטנה“ בהוצאות אש"ל וכדומה.

מה סירוש המונח „דיאטנה“?

זהו מונח מקובל לגורמה קבועה מ'ראש של הוצאות מחוץ לגורר המשכורת. הסוכנות מרשה לשליחיה לחסוך מהוצאות האש"ל המוקצנים להם, אבל הסוכנות אינה מכסה הוצאות שעברו את הגבול המוסכם.

כמה שנים שוהה שליח בחו"ל?

ישנם מקרים בהם נמצא השליח כחמש שנים רצופות בשליח חותו, או שהוא נשלח לארץ אחרת מיד לאחר שחזר ארצה משליחותו הקודמת.

האם נשלח פקיד בנוויית משפחתו?

הנוהג המקובל הוא שבמקרה שהשליח יוצא לתקופה שמעל לשנה אחת, מצטרפת אליו משפחתו על חשבון הסוכנות.

עזוד להתקבל בציבור רושם כאילו חלק ניכר מפקידו הסוכנות מעזו. האם אני צודק בהנחייה שרושם כזה מוטעה?

כמובן שהמדובר הוא רק בחלק בלתי-ניכר מבין עובדי ה'סוכנות. בתקופה שבין ה'15 לאוגוסט 1952 לבין 15 באוקטובר 1953, כלומר בערך 14 חודשים, נפתחו 47 תיקים חדשים. בתקופה זו הורשעו 27 פקידים ב'19 תיקים שחקרתי בהם.

מהו הנוהג ביחס להמצאותיך בקשר לפיטורים, המלצות לפיטורין נשלחות לועד עובדי הסוכנות, אשר מעיין ברו"ח ומסיק לפיו את מסקנותיו. באותם מקרים שבהם ישנו חומר מבוסס מבחינה עובדתית, היכול לשמש הוכחה בבית משפט, נמסר התיק לידי המשטרה.

האם אין גובה המשכורת משפיע על האנשים בכיוון שליחי?

בהחלט. אני מקוה שאם תוכל הסוכנות לשלם לפקידיה מש'כורות גבוהות יותר, באופן שיבטיחו לעובדים רמת-חיים נאותה, יפחתו בלי ספק מקרי המעילה. אולם השאלה היא מאד פילוסופית. האם אפשר בכלל לעשות את האדם לטוב? אני עצמי סבור שעצם היות האדם פקיד, ומתן סמכויות נרחבות בידי, כספי ציבור ואפשרות להכרעה בגורלות אנשים וזולתו, מהדה גורם שלילי בפני עצמו. לתקלה זו אין תרופה. אינני רואה אפשרות מעשית לארגן בצורה אחרת חיי הברה.

אני מבין מדברייך שאינך רואה אפשרות למציאת תרופה מהירה שתפתור את הבעיה, למשל בצורה של ארגון קפדני יותר, כיוון שתמיד תהיה לאנשים שבדיהם הנהלת הכספים והחמרים אפ'שרות למעשי מעילה? וזהו מסקנה עגומה למדי.

עלי להודות שאיני יודע פתרון מוחלט לבעיה זו. יש לחקור את כל הסיבות, שהן רבות, לדעתי. אולם חייבת להיות קשדות ית'ל בבחירת האנשים לתפקידים אחראיים, והשגחה מתמדת של האנשים שתפקידם בכך על אנשי הדרג הנמוך יותר. למרות האימון שאני רוחש לאנשי מפלגתי, סבורני שעיקרון המפתח המפלגתי בחלוקת תפקידים מהדה גורם שלילי. ואני מקוה, לאור המצב הקיים, כי חברי הנהלת הסוכנות וראשי מחלקותיה יעשו כמיטב יכולתם כדי לבחור אנשים נאמנים לתפקידים ש'קיימת בהם אפשרות של מעילה.

רותי, אלא אך לפרוע חוב. היה זה מרעון ס'עיים מאר.

תולדות

מצרי. לפחות השם

ססיל בלונט דה'מיל, ראשו הכל-יודע של פרמונט ההוליוודי, ידע מומן כי העיר החולשת סחנסי היא מרכז כבשים ובתי זיקוק בריטי. מה שלא ידע על לפני כחצי שנה היתה העובדה שבאוניברסיטת סחנסי מכהן אחד המזרחנים המעולים בעולם, ג'וזף גריפיטס.

דה'מיל החליט לנצל ידיעה מאוחרת זו כשניגש להסרת משה, שיתאר את יציאת מצרים, מתן תורה והמסע במדבר. דה'מיל העביר כמה אלפי דולרים לגריפיטס, ביקשו לחקור במקור השם משה, לברר אם יש ממש בהשערת הפסיכולוג היהודי זיממונד פרויד שקבע בספרו האחרון (1939) „משה והמונצו" תיארום, כי גדול העברים, משה, היה מצרי ובעל שם מצרי. גריפיטס לא חקר במוצאו הלאומי של

יהודים בשבדיה, אופסאלה 10. כאילו לא היה די בואת, הוסיף תוכן ה'מכתב שמן על מדורת הפליאה. וזה היה נוכחו:

„ידידים טובים — שלום רב.

השנה מתקרבת לסופה, ואין אנו רוצים להימנע מלשלוח לכם דרישת-שלום בצורת חביבת מזון קטנה.

אם ישנו דבר שאפשר לקרוא לו בשם חוב קדוש של תודה, הרי זה החוב שהנצרות חייבת לעם היהודי. מנין היינו שואבים נח'מה בחיים ותקווה במוות, אם לא מהספר ה'קדוש שעבר אלינו דרככם?

אכף, אדירה הירושה שהוריש ישראל ל'אנושות. זוכרים אנחנו, כי אלוהים בחסדו בחר באנשים מתוככם כנקודת-מוצא למל'כותו...“

מקבלי החבילות, שנבחרו כנראה במקרה מתוך כתובות שנתגלגלו לשבדיה, כללו יהו'דים ארוקים. הדבר לא היה חשוב לשולחים. הם לא ביקשו, כנראה, לרכוש נפשות לצ-

אספקת תשמישי קדושה. בשנתה הראשונה הספיקה הועדה לרהט 45 בתי-כנסת, לצידים בספרי תפילה וחומשים, לספק תפלין לבני-המצווה של חברי הסתדרות נצרכים.

הועדה לא רצתה להצטמצם בפעולות רו'חניות טהורות, כפרסום לוח-יקיר, המפרט את זמני הדלקת-הנרות בערבי שבתות. השבוע הגיעה להחלטה המזווגת את החומר לרוח: הקמת דוכנים מיוחדים בצרכניות המשביר המרכזי למכירת תליות, תפלין, ציציות, מזוונות, סידורים וחומשים.

חמאה וישו

כמה מאות יהודים טובים שיפספו את עי'ניהם, לא האמינו למראן: מתוך החבילות ה'מסתוריות שקיבלו זה עתה קבעו קופסאות חמאה, בשר-גולאש, סוכר, אורז, אבקת-חלב ודבש. לא היה להם כל מושג מי שלח להם אוצר זה.

אי'הודאות חוסלה במהרה. יחד עם החבי'לות הגיעו מכתבים שנשאו בולי-דואר שב'דיים ואת כתובת השולח: אגודת ידידי ה'